

A Magyar Verbunkos Zene-sorozat születése és kiteljesedése

A Lavotta János Kamarazenekar 10 CD-je

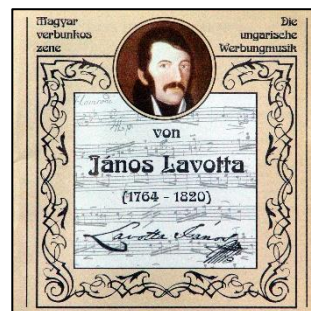
Hangzó verbunkos kiadványok a sátoraljaújhelyi Lavotta János Kamarazenekartól? Huszonkét év alatt 10 megjelent verbunkos-CD? Miért nem tudunk erről többet? – vélekedhet a zenetörténészek, kutatók azon része, aki még nemigen hallott a verbunkos zenei stílus hagyományának, immár negyedszázados ápolásáról Zemplénben.

Az első Lavotta-CD

Minden 1989-ben, a városi zeneiskola névadásával kezdődött, majd 1990-ben megalakult a kamarazenekar, valamint egy évre rá a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János nevét megörökítő alapítványt a törvényszék bejegyezte.

Már mögöttünk volt a Lavotta János halálának 170. évfordulójára rendezett emlékülés¹, amikor 1994-ben születésének 230. éve újabb lehetőséget kínált a méltó emlékezésre. A művészeti iskola 1987 óta regnáló igazgatója az országos ünnepség megszervezésére Lavotta Emlékbizottság² felállítását kezdeményezte, valamint a zeneszerzők doyenjeként tisztelt Farkas Ferenc közbenjárását kérte ahhoz, hogy a Lavotta-szvit zenekari változata megszólalhasson. A levelezés eredményeként a kamarazenekar a szvit autográf szólamait a Magyar Rádió kottatárából, a partitúrát pedig a szerző személyes ajándékaként megkapta.

A három napos zenei program csúcspontja volt a Városháza dísztermében megtartott jubileumi hangverseny, amelyen a Zemplén fővárosában ritkán megforduló vendégek³ előtt – egyebek mellett – a szerző jelenlétében a Lavotta-szvit is elhangzott. A tállyai megemlékezésen a római katolikus templomban – ahol Dr.Katona Tamás történész mondott nagy ívű méltatást – a szvitet Farkas Ferenc ismét meghallgatta.

Az első Lavotta-CD

Az évfordulóra megjelent monográfia Lavotta Jánosról⁴ szinte tálcán kínálta annak lehetőségét, hogy az addig megismert Lavotta-hegedűduókból, triókból, valamint négy „vonóhangszerre” írt darabokból egy lemeznyi hangzó anyag összeálljon. Nemcsak a lemezfelvétel, valamint kiadása igényelt minden részletre kiterjedő szervező munkát⁵, hanem a zenei anyag előkészítés is. Ismert, hogy Lavotta szerzeményeinek egy része – mint pl. a „Homorodi” szerzői megnevezést viselő c-moll Adagio, vagy a B-dúr Verbunkos, de ilyen az öt tételes Szigetvár ostroma is – zongora-letétben maradt fenn. A rekonstrukcióhoz szükséges beavatkozást a kamarazenekar koncertmestere végezte el.

¹Sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum (1990) – előadók: Domokos Mária, Legány Dezső, Dombóvári János

²Fővédnök: Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerző - Dr.Katona Tamás Miniszterelnöki Hivatal államtitkára

³Farkas Ferenc zeneszerző, Lavotta Elemér csellóművész (Stockholm), Kónya István (Cremona), id. Kónya István hegedűkészítők, Lavotta Géza szobrászművész, Glasa Milos, Pusztafödemes (Sk) polgármestere

⁴Dombóvári János: Pusztafödémestől Tállyáig. Monográfia Lavotta Jánosról. Maximilian Kiadó, 1994

⁵Az első Lavotta-CD széleskörű közadakozásból, magánszemélyek, önkormányzati képviselők, intézmények, szervezetek adományából, előfizetői megrendelésekből jött létre.

A Magyar Rádió stúdiójában történt felvétel során az első Lavotta-lemezre kizárólag addig még nem rögzített művek kerültek.⁶

A második, un. „millenniumi” CD

Bár a Lavotta-lemez megjelenése után évekig fel sem merült annak igénye, hogy a kamarazenekar a Magyar Verbunkos Zene egy újabb korongjának összeállításán gondolkodjon, azonban az országban ez idő tájt tapintható volt millenniumi láz – nem egy ilyen ünnepségnek volt közreműködője az együttes is – az alapító-művészeti vezetőt is magával ragadta. Nyilvánvalóan része volt ebben Rolla Jánosnak, valamint a Zempléni Művészeti Napok

A millenniumi CD

programját összeállító művészeti tanácsnak is, akik építve a helyi hagyományokra, éveken át un. „kiránduló” verbunkos koncertekkel bízták meg a Lavotta János Kamarazenekart. A kétség kívül felkeltett érdeklődés mellett a Lavotta-kutató figyelmét Mosonyinak a mi Kazinczy Ferencünk iránti – elsősorban művekben megnyilvánuló – tisztelete magára vonta. A *Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének* zongorára írt darabja, majd pedig ennek nagyzenekari változata, valamint a széphalmi Mester *Tisztulás ünnepe az Ungnál 886-ik esztendőben* című költeményére⁷ szerzett Mosonyi-kantáta a következő

lemez anyaga lehetnek volna akár önmagukban is. Azonban a művészeti vezető továbbra sem gondolkozván egy sorozat lehetőségében, az addig felkutatott, összegyűjtött verbunkos darabokat is az így megörökítendő művekhez sorolta.⁸ Akkori vakmerőségére már maga is elnéző mosollyal tekint.

⁶Az első Lavotta-CD hanganyaga (magyar nyelvű ismertetővel):

Toborzó (*Hajdú László átirata*)

Thema con Variazioni Op.22, Nr.6. Duó hegedűre és brácsára (*közreadja Dombóvári János*)

Verbunkos (B-dúr, *Dombóvári János átirata*)

Polonéz (B-dúr trió hegedűre, brácsára, gordonkára)

Szigetvár ostroma (*Dombóvári János átirata*)

Adagio (c-moll, "Homoródi nóta" – *Dombóvári János átirata*)

Farkas: Lavotta-szvit

Közreműködnek: Á. Király Erzsébet, Dombóvári János (hegedű), Radnai Péter (brácsa), F. Sulyok Éva (gordonka)

Vezényel: Gergely Péter Pál

Zenei rendező: Perédi Márta

Borítóterv: Csótó László, Szigeti Sándor

⁷Kazinczy egy 1822-es kiadástervezetben (Cik Ver. 81-82.f.) az alábbi kommentárt fűzte a költeményhez: „*Motiválva van a Magyarok' jövetele: Etelyénk, a' mi Etelyénk! hagyá reánk. – Az Oltár' szűze elmondja, mint akaránk itt megtelepedni a Magyarok. – A' Fő-Jós Predikatiója a' Nemzettől elhárítani igyekszik a' tolvajkodás' szennyét. (Akkor minden Nemzet lopott.) – Etely így fut... az az, az Ázsiai Etely folyam.*”

Kazinczy költeménye 1823-ban jelent meg a Kisfaludy Károly szerkesztette Auróra-almanachban.

⁸Millenniumi CD hanganyaga (magyar-német nyelvű ismertetővel):

Bihari: Kesergő (*Zsadányi Armand átirata*)

Lavotta: Adagio (Homoródi – *Dombóvári János átirata*)

Csermák: Az intézett veszedelem (*Bónis Ferenc átirata*)

Rózsavölgyi: Első magyar társastánc (*Bónis Ferenc átirata*)

Mosonyi: Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének (zongorára)

Mosonyi: Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének (nagyzenekarra)

Mosonyi Mihály: Tisztulás ünnepe az Ungnál 886-ik esztendőben (kantáta)

Közreműködnek: Dombóvári János (hegedű), Popovics Ágnes (zongora), Sőregi Péter (cimbalom), Tánczos Katalin (hárfa),

Papp Mária (szoprán), Böjte Sándor (tenor), Ürmössy Imre (basszus)

Vezényel: Molnár Pál

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Csótó László, Szigeti Sándor

De erre a „nemzetmentő” érzésre, katartikus állapotra volt szükség ahhoz, hogy ezt egy alapfokú művészetoktatás előadói bázisára épülő, valóban hatalmas kihívást jelentő feladattal a felvételig el lehessen jutni. A „Tisztulás” esetében olyan műről van szó, amely a megkomponálásának feltételezett éve (1860) óta csupán négy alkalommal hangzott el nyilvánosan. A zenekar szempontjából kegyelmi állapotnak volt tekinthető, hogy ebben az időben Molnár Pál személyében olyan kiváló karmester irányította,⁹ aki a nagy létszámú előadói apparátust¹⁰ hatalmas energiával készítette fel, s a szólistákkal kiegészülve mesterien fogta össze. A lemezkiadás, a Lavotta-CD-hez hasonlóan, példás közadakozás eredményeként valósult meg.¹¹

A lemez megjelenését Bónis Ferenc recenziójában „*az első hanglezmezfelvétel dicsőségeként*”, egyenesen „*világpremiernek*” nevezte, amelyben „*nemcsak a vállalkozás mondható dicséretesnek, hanem a zenei megvalósítás színvonala is*”.¹²

A Magyar Verbunkos Zene-sorozat 3-4-5. darabja

Amikor a millenniumi CD sajtótájékoztatóján az Országházban a TV-híradó riportere a további lemez-tervekről kérdezte a művészeti vezetőt, belső ellenállását legyőzve először érezte szükségét a folytatásnak, s arra gondolt, miért is ne! Az élet pedig újabb néhány esztendő elteltével kivételes lehetőséget adott arra, hogy a kamarazenekar 2004-2006 között az egymást követő években a Magyar Verbunkos Zene-sorozatot újabb három koronggal gyarapíthassa.

A harmadik CD

A *harmadik* verbunkos lemez zenei tartalma mögött érezni lehetett a kamarazenekarnak Molnár Pál karmesterrel nyaranta, kurzusszerűen végzett munkáját, amely a fenntartó nélkül működő, a tagok szabad idejét a közös muzsikálásra áldozó együttesnek a szakmai értékeken túl, erkölcsi tartást is adott. Zenei anyagában annyiban folytatása az előzőeknek, hogy olykor a műfaji határokat szélesítve – lásd az énekelt verbunkosokat, vagy Lavotta kürtduóit – a verbunkos zenei stílus újabbnál újabb darabjait kínálja megismerésre.¹³

⁹Molnár Pál, a sátoraljaújhelyi zeneiskola egykori növendéke, ez idő alatt Rastatt (D) város főzeneigazgatója, a városi zeneiskola igazgatója, karmester, zeneszerző

¹⁰SzenáTorok Kórusa (karigazgató: Iványi Tamás), kiegészülve a Magyar Rádió Énekkarának néhány tagjával;

¹¹A zempléni együttes külön is hálás volt a millenniumi CD – a sportban használatos – arany fokozatú támogatónak: Dr.Béres József feltalálónak, valamint Dr.Orbán Viktor miniszterelnök postai csekken feladott adományának.

¹²Régi magyar muzsika hanglezemen. *Magyar verbunkos zene a Lavotta Kamarazenekar előadásában.*

ZENE, ZENE, TÁNC - 2001. 8. évfolyam 1. szám

¹³*Harmadik CD* hanganyaga (magyar-német ismertetővel):

Rózsavölgyi: Vigadjunk! (Bónis Ferenc átírata)

Bihari: Primatialis magyar (Bloch József átírata)

Csermák: Három magyar tánc (Bónis Ferenc átírata)

Kossovits-Csokonai: A reményhez (Dombóvári János átírata)

Lavotta: Két hegedűduó Op.49. Nr.5., Op.22. Nr.5. (közreadja Dombóvári János)

Lavotta: Négy kürtduó (közreadja Dombóvári János)

Lavotta: Magyar tánc (g-moll) kamarazenekarra

Lavotta: Magyar tánc gitarra

Verseghy: Nincs Bacchusál a nagy égben (Dombóvári János átírata)

Bihari: Requiem fia halálára (Bloch József átírata)

Pfeiffer-Csokonai: Tartózkodó kérelem (Dombóvári János átírata)

Lavotta: Magyar verbungtánc (Dombóvári János átírata)

Rózsavölgyi: Beszállászás

Lavotta: Magyar Aquadro Nr.2.

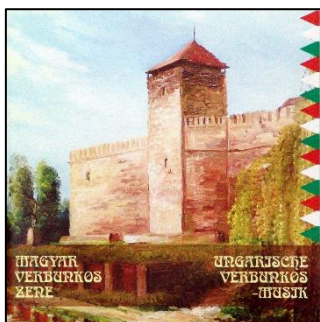
Közreműködnek: Dombóvári János (hegedű), Szabó Sándor (hegedű, brácsa), Polster Ildikó (ének),

Simon György, Nagy Dániel (kürt) Molnár Tamás (gitár)

Vezényel: Molnár Pál

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor

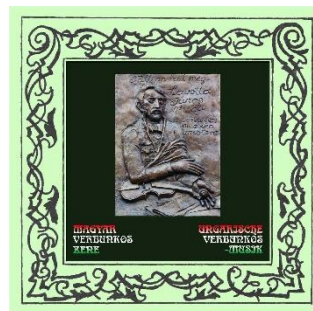
A negyedik CD

A hangrögzítés technikájának fejlődése 2004-ben már azt is lehetővé tette, hogy az eszközök kitelepítésével, az előadók számottevő utaztatása nélkül, a lemezfelvételt helyben – esetünkben a görög katolikus templomban – meg lehetett oldani.

A *negyedik* verbunkos lemeznek külön története van. A gyulai Erkel Ferenc Társaság Bónis Ferenc elnökletével már évek óta minden március 15-én történelmi hangversennyel emlékezett, amelyet a Bartók Rádió egyenes adásban sugárzott. A Széchenyi-díjas zenetudós a Lavotta-kutató, valamint a zempléni muzsikások munkáját már a millenniumi CD létrehozása óta figyelemmel kísérte, amikor 2005-ben a 16. Történelmi hangverseny

közreműködőjének a Lavotta János Kamarazenekart fölkérte. A programban¹⁴ Lavotta, Csermák, Mosonyi, Farkas, Weiner egy-egy műve szerepelt, mindez a Bartók-adón, élő adásban. A várakozáson felül sikeres hangversenyt – erről Csengery Kristóf fogalmazott meg méltányos kritikát¹⁵ – a rádió rögzítette, amely így alkalmassá vált – igaz, promóciós céllal – a lemezkiadásra.

A 2006-ban megjelent *ötödik*, ismét tisztán Lavotta szerzeményeit tartalmazó CD megjelenésének elsősorban praktikus okai voltak. Miután az első Lavotta-CD példányszáma erősen megfogyatkozott, pótlását a megismételt kiadás helyett a sorozatot mind megjelenésében, mind pedig tartalmában¹⁶ új Lavotta-lemezként gyarapította.

Az ötödik CD

¹⁴Negyedik CD hanganyaga (magyar-német nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Homoródi nóta (*Dombóvári János átirata*)

Csermák: Hat magyar tánc (*Bónis Ferenc átirata*)

Mosonyi: Zongoraverseny

Farkas: Régi magyar táncok

Weiner: I. Divertimento

Müller-Allaga: Damjanich-induló

Szólista: Kassai István Liszt Ferenc-díjas zongoraművész

Vezényel: Molnár Pál

Borítóterv: Szigeti Sándor

¹⁵"A koncert fő terheit egy ambiciózus vidéki együttes, a Dombóvári János művészeti irányításával működő, sátorlajújhelyi Lavotta János Kamarazenekar viselte derekasan: Molnár Pál vezényletével az együttes a maga szakmai és művészi lehetőségeinek határai között imponáló teljesítményt nyújtott. Akcentusgazdag és magyaros ízekkel teli, dús hangzású előadásukban kirajzolódott Lavotta Homoródi nótájának és Csermák Hat magyar táncának nemzeti karaktere, érvényesült Farkas Régi magyar táncainak elegánsan mértéktartó historizmusa és Weiner I. divertimentójának romantikus gyökerű, dekoratív folklórizmusa." Csengery Kristóf: Rádióhangversenyekről. Elhangzott a Bartók Rádióban, 2005. március 30-án.

¹⁶Ötödik CD hanganyaga (magyar-német-szlovák nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Toborzó (*Hajdú László átirata*)

Lavotta: Verbunkos (B-dúr, *Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Két hegedűduó Op.49. Nr.5., Op.22. Nr.5. (közreadja *Dombóvári János*)

Lavotta: Magyar verbungtánc (F-dúr, *Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Négy kürtduó (közreadja *Dombóvári János*)

Lavotta: Szigetvár ostroma (*Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Magyar tánc (g-moll) kamarazenekarra

Lavotta: Homoródi nóta (*Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Magyar tánc gitárra

Lavotta: Magyar Aquadro Nr.2.

Lavotta: Thema con Variazioni Op.22, Nr.6. Duó hegedűre és brácsára (közreadja *Dombóvári János*)

Farkas: Lavotta-szvit

Közreműködnek: Dombóvári János, Szabó Sándor (hegedű), Radnai Péter (brácsa), Simon György, Nagy Dániel (kürt), Molnár Tamás (gitár)

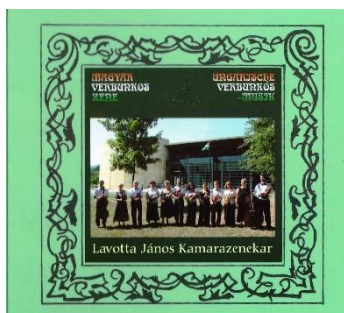
Vezényel: Molnár Pál, Gergely Péter Pál

Zenei rendező: Perédi Márta, Osváth Zoltán

Borítóterv: a keretmotívum (Csótó László) és a Lavotta-dombozmű (Kiss György) felhasználásával Szigeti Sándor készítette

A hatodik, „jubileumi” CD

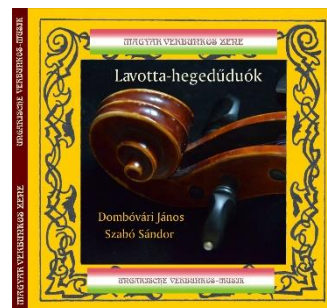
A Lavotta János Kamarazenekar 2010-ben, fennállásának 20. évét jubileumi CD elkészítésével kívánta emlékeztetessé tenni. A rögzítés szempontjait ezúttal is a legutolsó megjelenés óta eltelt időszak gyűjtő-kutató munkájának eredményei, a hangversenyek tapasztalatai határozták meg. A jubileum egyrészt alkalmat adott arra, hogy a kamarazenekarban egykor szárnyaikat bontogató, s mára már szólistaként is helyt álló fiatalok¹⁷ ország-világ előtt megmutakozhassanak. Másrészt pedig a lemez zenei anyaga¹⁸ olyan művekkel is bővült, – mint pl. C.M. von Weber *Andante és Rondo ungarese* darabja – amely a nyugat-európai szerzők műveiben is előforduló verbunkos zenei stílus hatását hivatott példázni. Szakmai érdekessége még a helyi piarista templomban rögzített felvételnek, hogy karmester igénybevétele nélkül készült.

A hatodik CD

A hetedik, Lavotta-hegedűduó CD

A házitanító Lavotta zeneszerzői termésében mintegy 20, opus-számmal jelölt hegedűduót, valamint 17 jelzés nélküli kürtduót találunk.¹⁹ Ezek a darabok bár szolgálhattak házi muzsikálás céljául is, azonban e duókkal a szerző pedagógiai szándéka nyilvánvaló. Figyelemre méltó a duók keletkezésének ideje, hiszen Lavotta 1786-ban kezdte leírni és opus-számmal ellátni műveit, s 1797-ig 65 kompozíciója született. Ez a szám mintegy fele annak a legalább 120 opusnak, amelyek között csupán 18 olyan mű van a Lavotta-hagyatékban, melynek szerzői kézírata fennmaradt. S ezek között megtalálható a két – op.22. és 49-es számú – hegedűduó sorozata is. Lavotta harmincas éveinek elején tehát úgy fog hozzá házitanítói munkájához, hogy már a maga „hegedűiskoláját” megalkotta. A Magyar Verbunkos Zene sorozatának hetedik lemeze olyan válogatás, amelynek nem titkolt szándéka, hogy Lavotta kamaraművein belül a hegedűduók különleges világát a magyar hegedűpedagógia számára megismertesse.

A hetedik CD

¹⁷Dombóvári János Imre (fuvola), Szabó Márta (hegedű), Szabó Sándor (hegedű, mélyhegedű), Dombóvári Zsolt (gordonka)

¹⁸Hatodik CD hanganyaga (magyar-német nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Homoródi nóta (*Dombóvári János átírata*)

Allaga: Régi magyar táncdallamok

Lavotta: Négy hegedűduó Op.22. Nr.2.; Op.49. Nr. 8., 9., 10. (*közreadja Dombóvári János*)

Kossovits: Szerenád (Hajdú László átírata)

Rózsavölgyi: Debreceni csárdás (*Bónis Ferenc átírata*)

Rózsavölgyi: Gergencsi csárdás (*Bónis Ferenc átírata*)

Farkas: Aria e Rondo all' ungherese

Doppler: Magyar fantázia Op.26

C.M. von Weber: Andante és Rondo ungarese Op.35

Közreműködnek: Dombóvári János, Szabó Márta (hegedű), Szabó Sándor (hegedű, brácsa), Dombóvári János Imre (fuvola)

Koncertmester: Dombóvári János

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor, Csótó László

¹⁹A duók utóélete szempontjából fontos lehetőséget teremtett a MTA Zenetudományi Intézete pedagógus ösztöndíja, amelyet Dombóvári János az 1990-es évek elején Bárdos Kornél, majd Domokos Mária mentorsága mellett három alkalommal is elnyert. Ennek köszönhetően vehette kézbe - egyebek között - Lavotta hegedű-, valamint kürtduóinak kéziratát. A szólamok spartírozása lehetővé tette számára, hogy a duókkal hangszeresként is foglalkozzon. Lavotta János születésének 250. évfordulója tiszteletére megjelent hegedűduók - az Op.22-es *Hat magyar hegedűduó* a Neuma Kottakiadó-, az Op.49-es *Tizennégy könnyű hegedűduó* pedig az Editio Budapest gondozásában - új lehetőséget kínálnak a magyar hegedűpedagógia számára. Első eredményként Sátoraljaújhelyen elindult útjára a Regionális Lavotta János Hegedűduó Verseny, s a szervezők legfőbb vágya, hogy méltó párja legyen a váci Országos Bartók Béla Hegedűduó Versenynek.

A felvételen, amely a görög katolikus templomban készült, az op.22-es, hat magyar hegedűduó, a 14 hegedűduót tartalmazó op.49-es, un. „Könnyű hegedűduók” sorozata, valamint a Homoródi nóta hegedű-brácsa változata hallható.²⁰

A Magyar Verbunkos Zene-sorozat 8-9. darabja

A két lemez előkészületeiben szinte elválaszthatatlan a Mosonyi Mihály születésének 200. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésektől. A 2015-ben Széphalomban, a Magyar

A nyolcadik CD

Nyelv Múzeumában megtartott zenetudományi konferencia a szakma Mosonyi-híveinek²¹ lehetőséget adott a legújabb kutatási eredmények ismertetésére. Ismert, hogy a hazai hanglemezkiadás mennyire visszafogott a Mosonyi-művek terjesztésében.²² Ez a méltatlan körülmény indította a művészeti vezetőt arra, hogy a korábbi években hanghordozón már rögzített műveket²³ a sorozat *nyolcadik* lemezeként, mint *Mosonyi-CD*-ét – a Nemzeti Kulturális Alap Zeneművészeti Kollégiuma támogatásával – az évforduló tiszteletére megjelentesse.

A Lavotta János Kamarazenekar koncertje – ahol egyebek mellett elhangzott Mosonyi e-moll zongoraversenye is – a bicentenáriumon kívül még kettős jubileumot is szolgált: a

konferencia díszvendégének, az akkor 90 esztendő Dr.Szőnyi Erzsébet köszöntését, valamint a negyedszázados fennállását ünneplő kamarazenekarét.²⁴

²⁰*Hetedik* CD hanganyaga (magyar-német nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Könnyű duók két hegedűre Op.49. Nr.1-14.

Lavotta: Duetto Hungarica Op.22. Nr.1-6.

Lavotta: Homoródi nóta két hegedűre vagy brácsára (*Dombóvári János- Szabó Sándor átírata*)

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor, Csótó László

²¹A Magyar Nyelv Múzeuma, Széphalom (2015) – előadók: Ittész Mihály, Tusnády László, Scholz Péter, Kassai István, Gombos László, Tátrai Zsuzsanna, Dombóvári János, Sziklavári Károly, Csáky Imre, Rakos Miklós, Andrij Karpyak (Ua)

²²A Mosonyi-művek tekintetében még annak ellenére is nagy adóssága van a hazai lemezkiadásnak, hogy Kassai István egyedülálló módon valamennyi zongorára írt darabját feljátszotta. Scholz Péter pedig az általa megtalált három Mosonyi-misért hanglemezre vette. A Lavotta János Kamarazenekar Mosonyi-lemeze is ebbe a sorba illeszthető.

²³*Nyolcadik* CD hanganyaga (magyar nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Homoródi nóta (*Dombóvári János átírata*)

Mosonyi: Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének (zongora)

Mosonyi: Zongoraverseny (e-moll)

Mosonyi: Hódolat Kazinczy Ferenc szellemének (zenekari változat)

Mosonyi: Tisztulás ünnepe az Ungnál 886-ik esztendőben

Közreműködnek: Kassai István, Popovics Ágnes (zongora), Sőregi Péter (cimbalom), Tánczos Katalin (hárfa),

Papp Mária (szoprán), Bőjte Sándor (tenor), Ürmössy Imre (basszus)

Vezényel: Molnár Pál

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor, Csótó László

²⁴A *Lavotta János Kamarazenekar* az amatőr muzsikálás több évtizedes sátoraljaújhelyi hagyományát folytatva jött létre 1990-ben. Tagjai hangszeres tanárok, magas osztályú növendékek, valamint zenei pályán tanuló diákok, hallgatók Zemlén térségéből. Megalakulásuk óta kiemelt céljuk, hogy megismertessék, népszerűsítsék a 19. századi magyar verbunkos-zenét, amelynek egyik úttörője Lavotta János (1764-1820).

A kamarazenekar már megalakulásakor feladatot kapott a Nemzeti Filharmónia, majd átszervezése után a Filharmónia Kelet-Magyarország KHT. programjában is. Az együttes hat éven át volt a kiránduló koncertek, barokk- és kuruc vacsoraestek résztvevője a Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány által alapított Zemlén Művészeti Napoknak, de kaptak már lehetőséget a Hollerung Gábor művészeti vezető által irányított Zemlén Fesztivál programjában is. Az együttesnek szinte létrejötté óta önálló hangversenyei vannak Sátoraljaújhelyen, s fellépéseivel támogatja a térség településeinek zenei közművelődését. Magyar Verbunkos Zene-sorozatuk a magyar zenetudomány által is számon tartott kiadványok. A millennium évében ungvári muzikusok is csatlakoztak az együtteshez, akik a fellépéseknek, CD-felvételeknek azóta is közreműködői.

A sátoraljaújhelyi Városháza dísztermében rendezett hangverseny műsorának összeállításánál – a gyulai koncertfelvétel sikerén felbuzdulva – a felvétel készítésének lehetőségével is számolt az együttes. Ily módon került fel a kilencedik verbunkos lemezre Doppler két fuvolára és zenekarra írt Duetтино hongrois-ja,²⁵ valamint a Homoródit is feldolgozó Cigánymelódiák. Pablo Sarasate – Lavotta szerzőségét elhallgatva – saját neve alatt szerepeltette a Zigeunerweisen című, világszerte ismert és kedvelt kompozíciójában. Holott Lavotta János munkája 1790 tájáról nem volt se cigány-, se Sarasate-mű.²⁶

A kilencedik CD

Inkább helytörténeti jelentősége miatt szerepel a lemez anyagában az a két, kevésbé ismert énekelt verbunkos, amely a tállyai születésű költő, Zempléni Imrey Árpád verssorait Lavotta Szigetvár ostroma Ima tételéhez,²⁷ valamint Kossovits ismert lassú

A zenekar életében a legtermékenyebb korszakot Molnár Pál karmesteri tevékenysége jelentette, aki nyári kurzusok alkalmával kitűnő pedagógiai érzékkel pontosságra, igényes munkára, magasabb művészi színvonal elérésére ösztönzött. Áldásos tevékenységének tudható be az együttes később elért szakmai sikerei, mint például 2008-ban Kőszegen, a XV. Országos Kamarazenekari Fesztiválon kapott fődíj, amelyet Kostyál Kálmán hegedűművész, a zeneakadémiai zsűri elnöke, a következőképpen indokolt: „A Lavotta János Kamarazenekar mind a műsorválasztás, mind a szólista produkció és zenekari teljesítmény vonatkozásában a Találkozó legkiemelkedőbb teljesítményét nyújtotta...”

A zenekar tagjai nem minden napi élményként élik meg azt, amikor egy-egy zenemű megszólaltatásakor neves szólistát kísérhetnek. Ilyen életre szóló emléket jelent – a teljesség igénye nélkül – a Lavotha Elemér (Stockholm) cselló-, Rolla János hegedű- és Kassai István zongoraművésszel, valamint Gregor József operaénekessel megélt muzsikusi kapcsolat.

Az évtizedek során az együttest Kossuth-díjas zeneszerzőkkel is összehozta a jó sors. A tanulmányban már említett Farkas Ferencen kívül 2008-ban Szokolay Sándor Szavak címmel, a Magyar Nyelv Múzeuma avatására komponált rapszodikus művének ősbemutatóján a Lavotta János Kamarazenekart, valamint Zemplén Egyesített Kórusát maga a szerző vezényelte. Az együttest másfél évtizedes barátság kötötte Lukin Lászlóhoz, aki szuggesztív, a hallgatóságát lebilincselő zenei ismertetéseivel a zenekart a turnék során, határon túlra is elkísérte.

Mindannyiszor szükség van Lavotta és kora zeneszerzőinek, a reformkor, a nemzetté válás nagy zenei vonulatainak bemutatására is, hogy ország-világ számára megismerhetővé váljék a magyar verbunkos-zene. Még a 90-es évek közepén, az egyik turné alkalmával Pozsonyban, a Kossuth-díjas író Dobos László, a kamarazenekarnak mintegy útravalóként szánta biztatását: „Vigyétek világáig ezt a zenét!” Azóta a magyar romantika Európa szerte ismert zenei stílusa a Lavotta János Kamarazenekar közvetítésével – Zemplén településeit is ide számítva – a főváros, Abádszalók, Aggtelek, Edelény, Eger, Gönc, Gyula, Kazincbarcika, Kőszeg, Miskolc, Szentendre, Tiszaújváros, Vásárosnamény, Veszprém, továbbá az anyaországon kívül Borsi, Deregyő, Dobóruszka, Galánta, Királyhelme, Ladmóc, Nagykapos, Nagyszombat, Pozsony, Pustafedémes, Töketeres, Zemplén, Beregszász, Munkács, Nagyszőlős, Ungvár, Nagykároly, Szatmárnémeti, a németországi Rastatt, valamint a hollandiai Franekker közönségéhez is eljutott már. A hangversenyek sikeréhez bizonyára hozzá járult a zenekar tagjainak a történelmi muzsikához illő korhű öltözéke is.

Az együttesnek 2003-ban Sátoraljaújhely Város Önkormányzata PRO URBE – díjat adományozott. A kamarazenekar megalapítása óta művészeti vezetője, koncertmestere: Dombóvári János.

Borsod-Abaúj Zemplén Megye Közgyűlése a 25 éves Lavotta János Kamarazenekar magas színvonalú művészi munkáját, zenei közművelődési tevékenységét 2015-ben ALKOTÓI DÍJ odaítélésével ismerte el.

²⁵A *Duetтино hongrois* (Op. 36) eredetileg két fuvolára és zongorára írt mű, ezúttal vonószzenekari kísérettel szólal meg. Doppler Ferenc és Károly zeneszerzői tevékenységük tekintélyes része magyaros stílusú, s ezekben a művekben a verbunkos ritmikái, formái, hangnemi jellegzetességei dominálnak. Az öt részre – Allegro moderato, Andante moderato, Listesso tempo, Poco animato, Allegro – tagolódó magyar kétfuvalós versenymű tulajdonképpen verbunkos stílusú fantázia, amelyben a „tétéleket” virtuóz átvezető részek, kadenciák kapcsolják össze.

²⁶Az igen szép verbunkos különböző letétekben összesen tizenegy 19. századi forrásban fordul elő.

²⁷Az *Ima a hazáért* című dal Lavotta halálának centenáriumi (1920) ünnepségére készült. A Turáni dalok szerzője Lavotta hegedűl (Kép a Tokaj-Hegyalja régi életéből) címmel írt elbeszélő költeményt:

Ima a hazáért

Régi nemzet, árva nemzet, híres magyarok!

Bánt a lét, viharja tép, veszélyben jussotok!

Nincs reménység csak az Úrban, hozzá fussatok!

Ott megenyhül a bánat.

Száz keserűség, gyász, veszedelmek

Zápóra mossa árva fejünket.

Ég ura, szánd meg súlyos életünket,

Áldd meg, Isten, hazánkat!...

A vers Lavotta János *Szigetvár ostroma* című programzenéjének negyedik, *Ima* tételének szövegéül szolgál, zongorakísérettel pedig a centenáriumi ünnepségen is közreműködött Z.Révész Anikó látta el. A jubileumi hangversenyen a zenei kíséret Dombóvári János vonószzenekari átiratban volt hallható.

verbunkosához²⁸ alkalmazva, zongorakísérettel ellátva Z.Révész Anikó szerkesztett egybe. A jubileumi hangversenyen ősbemutatóként elhangzott *Kerek Gábor Közeledő I. Népdalszvit* (Op. 276) című darabja a kamarazenekar negyedszázados jubileumára, az alapító-művészeti vezető megrendelésére készült.²⁹

²⁸Formai szempontból – Zempléni Árpád fent említett elbeszélő költeményének szerkezetét követve – a kompozíció három részből áll. Zenei anyagát – Kossovits -, valamint Lavotta-dallamok felhasználásával – ugyancsak Z.Révész Anikó állította össze és készített hozzá zongorakíséretet.

Lavotta szerelme

*Éltem gyöngysora, édes angyalom,
Él szívemben, él ama régi fájdalom,
Álmom te maradsz, álnok délibáb,
Itt lebegsz, hitegetsz,
Csalsz tovább, tovább.
Szőke kis lány, arany alma,
Megszerettelek;
Nincs a sorsnak oly hatalma,
Hogy feledjelek!
Tisza vizét, Duna vizét
Kis kezddel könnyebb szerrel
Kimeritheted,
Mint szerelmemet!
Éltem gyöngysora, édes angyalom,
Él szívemben, él ama régi fájdalom,
Álmom te maradsz, álnok délibáb,
Itt lebegsz, hitegetsz,
Csalsz tovább, tovább...*

*Róla, róla, Rózsa nem tehetsz,
Hogy te engem nem szeretsz,
Értem, érzem, mégsem hiszem el,
Vakremény biztat, szenvedély emel.
Hejh! Nékem e föld elhagyott határ,
Hajh! Szívem benne elvadult madár
Más örömén lelkem háborog,
Bánatom szilaján sírva tánczolgok.*

*Éltem gyöngysora, édes angyalom,
Él szívemben, él ama régi fájdalom,
Álmom te maradsz, álnok délibáb,
Itt lebegsz, hitegetsz,
Csalsz tovább, tovább!...*

Az *Epedés* feliratú első rész zenei anyaga Kossovits József szép verbunkos dallama, amely Csokonainak A reményhez című versével vált közzismertté, s amelyet egy 19. századi téves közlés folytán a közvélekedés máig Lavottának tulajdonít. A dallamában csupán annyi eltérés van, amennyit a hangszeres előadással szemben az énekelhetőség megkívánt.

A második (Róla, róla kezdetű) rész felirata *Palotás*, zenei anyaga Lavotta Szigetvár ostromából a Tanácskozás feszes verbunkos táncdallama. A harmadik rész a Kossovits-dallam (Éltem gyöngysora kezdetű) nyolc ütemének keserű, panaszos hangulatú visszatérése.

²⁹A négy tételben egy-egy magyar népdal – I. *Madárka* (Madárka, madárka...); II. *Kanásztánc* (Győri kanász...); III. *Szivárvány* (Szivárvány havasán...); IV. *Finálé* (Cickom, cickom...) – feldolgozását hallhatjuk, a Mozart-szimfóniák zenekari apparátusát zongorával, valamint ütőhangszerekkel kiegészítő Lavotta János Kamarazenekar előadásában.

A gyulai CD után a Lavotta János Kamarazenekar jubileumi lemezén³⁰ a verbunkos zenei stílusú műveket ismét koncertfelvételek gyűjteményeként lehet meghallgatni.

A tizedik, „jubileumi” CD

A kiadvány ötlete a művészeti vezető brémai muzsikusz fiától, a gordonkán játszó Dombóvári Zsoltól származik. Egy, a szakmáról szóló családi beszélgetés során merült fel annak igénye, hogy az eddig megjelent mintegy kilenc órnyi hanganyagból kellene szerkeszteni egy Best of Verbunkos lemezt.³¹ A verbunkos darabok válogatása tulajdonképpen semmilyen főfájást nem okozott. Az már a zeneművek számbavételekor látszott, hogy ez a Best of Verbunkos dupla CD terjedelmű lesz. Az első korongra³² a döntően Lavotta- darabok mellett egy-egy Csermák, Bihari, Rózsavölgyi verbunkos, valamint Farkas Lavotta-szvitje került. Míg a másodikon³³ Doppler, Popper, Sarasate, C.M. von Weber

A tizedik CD

³⁰Kilencedik CD hanganyaga (magyar nyelvű ismertetővel):

Lavotta János: Verbunkos (F-dúr, *Dombóvári János átirata*)

Lavotta-Zempléni-Révész: Ima a hazáért (*Dombóvári János átirata*)

Kossovits-Lavotta-Zempléni-Révész: Lavotta szerelme (*Dombóvári János átirata*)

Doppler Ferenc: Duetto hongrois Op. 36

Pablo Sarasate: Zigeunerweisen Op. 20

Mosonyi Mihály: Zongoraverseny

Kerek Gábor: I. Népdalszvit Op. 276

Közreműködnek: Polster Ildikó (ének), Andrij Karpyak, Dombóvári János Imre (fuvola), Szomora Tibor (hegedű),

Kassai István (zongora)

Vezényel: Derecskei András, Molnár Pál

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor, Csótó László

³¹A sorozat gondozója kapva kapott a lehetőségen és még jubileumot sem volt nehéz találnia. A borítón lévő 65&30 egyrészt Dombóvári János éveinek számát jelöli, másrészt a 2016-2017-es tanév a harmincadik, amelyet a Lavotta János Művészeti Iskola vezetőjeként irányít.

³²Tizedik CD1 hanganyaga (magyar nyelvű ismertetővel):

Lavotta: Adagio c-moll „Homoródi” (*Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Hegedűduó Op.49, Nr.5

Lavotta: Hegedűduó Op.22, Nr.6

Lavotta: Verbunkos (*Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Magyar verbungtánc (*Dombóvári János átirata*)

Lavotta: Magyar Aquadro Nr.2.

Csermák: Három magyar tánc (*Bónis Ferenc átirata*)

Bihari: Kesergő (*Zsadányi Armand átirata*)

Bihari: Primatialis magyar (*Joachim József átirata*)

Rózsavölgyi: Debreceni csárdás (*Bónis Ferenc átirata*)

Lavotta: Szigetvár ostroma (*Dombóvári János átirata*)

Farkas: Lavotta-szvit zenekarra

³³CD2:

Doppler: Magyar fantázia Op.26

Popper: Magyar rapszódia Op.68

Doppler: Magyar duett Op.36

P.Sarasate: Zigeunerweisen Op.20

C.M. von Weber: Andante és Rondo ungarese Op.35

Mosonyi: Tisztulás ünnepe az Ungnál 886-ik esztendőben

Közreműködnek: Dombóvári János, Szomora Tibor (hegedű, brácsa), Dombóvári Zsolt (gordonka),

Andrij Karpyak, Dombóvári János Imre (fuvola), Papp Mária (szoprán), Böjte Sándor (tenor), Ürmössy Imre (basszus)

Vezényel: Molnár Pál, Gergely Péter Pál, Derecskei András

Zenei rendező: Osváth Zoltán

Borítóterv: Szigeti Sándor, Csótó László

szerzeménye, valamint a Mosonyi- kantáta hallható. Az utóbbi összeállítás is tartalmaz azért olyan darabot, amely a sorozat egyik lemezén sem szerepel. Popper Magyar rapszódiaja úgy kerülhetett be a válogatásba, hogy a Magyar Hegedű Ünnepe 2016-ban, a Lavotta János Kamarazenekar Pesti Vigadóbeli koncertjén elhangzott darab rögzítése logisztikailag meg volt szervezve.

Összegzés

A Magyar Verbunkos Zene-sorozat 1995-2017 között felvett, valamint megjelentetett hanganyaga Lavotta Jánostól Farkas Ferencig a verbunkos zenei stílusában egy nem rövid időutazás. Miközben a sorozat a figyelmes hallgatót a verbunkos felívelő szakaszától a delelőjén át egészen a hanyatlásáig végig vezeti, e közben a szólóhangszertől a kamarazenén át, a versenyműveken keresztül a kantátaig a műfajok sokaságával találkozhat, ismerkedhet meg. A magyar zenei romantika korából mintegy 60 zenemű szerzőjét³⁴ lehet a lemezek meghallgatásával megismerni, netán megkedvelni, valamint a Lavotta János Kamarazenekar játékán keresztül a szándék szerint pedig egy olyan előadói stílust, amely, amikor kell feszes, táncos karakterű, máskor pedig fenséges, emelkedett, ünnepélyes.

A sorozat létrehozói, közreműködői hisznek a verbunkos zene nevelő-, a magyarság önazonosságát erősítő, a kulturális identitást megőrző erejében. A kezdet kezdetén ezért is választották a lemezsorozatot, valamint a zemléni zenetudományi konferenciák iránymutató gondolatának Szabolcsi Bence szavait, aki szerint a verbunkos muzsika „*segít magyarrá lenni, segít magyarnak maradni, segít Európában helytállani.*”³⁵

Lavotta János Kamarazenekar a Pesti Vigadóban

³⁴Allaga Géza (2), Bihari János (3), Csermák Antal (2), Doppler Ferenc (2) és Károly (1), Farkas Ferenc (2), Kerek Gábor (1), Kossovits József (2), Lavotta János (33), Mosonyi Mihály (4), Müller József (1), Pfeiffer Ferenc (1), P. Sarasate (1), Rózsavölgyi Márk (5), Verseghy Ferenc (1), C.M. von Weber (1), Weiner Leó (1)

³⁵Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve. Budapest: Zeneműkiadó, 1955. 41. o.

(A fenti előadás elhangzott a Magyar zenetörténeti kérdések Lavottától Kodályig címmel az 50 éve elhunyt Kodály Zoltán emlékére, valamint a 85 esztendőös Bónis Ferenc köszöntésére a Kodály Emlékmúzeumban, 2017. június 15-én rendezett zenetudományi konferencián.)

